

עין משפט
נר מצוה

קטו:

אפילו נשיא שבִּישִׂראל^א. שרונה למקן לפי זורך שעה כעין שמנינו צנני צנימין שהטנו שלא תירש בת הבן עם אחיו אין שומעין לו משום דזוקין^ב: **בַּלְמֶד שְׂבֵא צִבְעוֹן עַל אִמּוֹ** והוליד ממנה ענה. קשה לר"ת דלמאי אהדר ליה מענה דלמא בן הבן הוי כצנו אצל בת צנו לא תהיה כצנו אלא כצמו^ו ונראה לר"ת דענה אשה הייתה כדמוכחי קראי דכתיב ואלה בני אהליצמה בת ענה בת צבעון אלמא אשה הייתה וליכא למימר דענה אחר היה דהא אמר הכא דצבעון הוליד ענה ועוד דמיד אחר קרא דמייתי הכא הוא ענה אשר מלא וגו' כמיצ אלה בני ענה דישן ואהליצמה בת ענה והשתא אהדר להו שפיר ר' יוחנן בן זכאי דבת הבן חשובה כבן לירש עם שאר בניס שהן קודמין לבת^ג מדקרי ליה יושבי הארץ וכך היא קודמת לבת ומכאן סותר לצבון ק"ו שלהן^ד והא דכתיב הוא ענה בלשון זכר היינו משום שירשה עם ס אחי צבעון כזכר וא"ת והיאך ירשה ענה והלא היה לה אח^ה וכתיב וצני צבעון איה וענה וי"ל דמת איה מדע מדלא חשיב צני איה כדחשיב צני ענה ורש"י פירש כפירוש חומש דהאליצמה הייתה בת ענה ובת צבעון וכי היכי דאמר הכא שצא צבעון על ליה^ו צני שעיר הכי נמי צא ענה על אמו והוליד ממנה אהליצמה ולהכי קרי לה אהליצמה בת ענה בת צבעון: כי

צניו של נמואל דהיינו צני נמואל יורשין אותו ואם אין לו אחים ונתתם את נחלתו לאחי אצוי דהיינו דמן דודו או הוא או צניו כלה דמן נותנין לאליאצ אצי אצוי של מת או לאחי אליאצ או לצניהם להם ולצניהם ולבני צניהם מת אליאצ בלא אחים ובני אחים חוזרין אלל פלוא ואם מת נותנין לחנוך וחזרונ וכרמי או לצניהם דהוו להו צני אחי אצי אצי אצוי של מת ועבנין זה אי אפשר שלא ימצא אחד בשצט הראחי לנחלה שאין השצט כלה לגמרי. כללא דמילתא אצי המת קודם לאחי המת וכן אצי אצי אצוי של מת כדלמרינן לקמן [קטו:]: גצי צעיות דרמי צר חמא^ו (ו): **וילמא עד יעקב**. שאם מת ראובן הוא וכל זרעו חוזרין אלל יעקב ואם אין יעקב שמעון ולוי יורשין את הראוי לראובן אחיהם דהוו להו אחי אצי אצי אצ אצוי: **אמר אציי**. אם כן נמצא שצט אחד כלה מישראל וגמירי דלא כלה שצטא. וראה לדבר במלכאי^א) כי אני ה' לא שייתי ואתם בני יעקב לא כליתם צפר"ם. ראובן דנקט לאו דוקא אללא מפני שהוא שצט ראשון נקטו: **אמר רב הווא אמר רב כל דין האומר ופוסק דין שמירש הבת של מת עם צת הבן של מת מקל וחומר דלקמן אפילו הוה הדיין נשיא בישראל שהכל נמנין עמו לדון כמותו אין שומעין לו מפני שדין זה מעשה דזוקין הוא כדמפרש לקמן ולחוק את הדבר אמר כן כעין דלמרינן (מנחות ד' גב.) אם יצא אליהו ויאמר אין שומעין לו. ויש מפרשין שכיז מרע שמזניה מירש הבת צנכסי עם בת צני ואליצא דר' יוחנן בן צרוקה דלמר לקמן בפירקין [דף קג.] אם אמר על מי שראוי ליורשו דצריז קיימין הכא אין שומעין לו משום דדמי דמכח ירושה בלא זואה היא בזה לירש עם בת הבן כדצרי דזוקין הלכך אמור רבנן דאין שומעין לו ולאז מילתא היא דבלאו מעשה דזוקין נמי אין שומעין דמתנה על מה שכמוצ בתורה שהרי הבת אינה ראויה לירש כלל עם בת הבן דאפילו ר' יוחנן בן צרוקה לא אמר אלא בבן צין הצנים או בת צין הצנזו דבלאו הכי הוה ראוי לירש קצת הלכך ראוי גם לירש לו את הכל אצל בת צין הצנים והוא הדין לבת אלל בת הבן אין דצצריז כלום והכי אמרינן לקמן בפירקין [שס:]: **כדפטיגא**. במגילת תענית דקחשיב אילין יומיא דלא להתענאע צהון ומיירי צטצת וקמני צעשרים וארצעה צו צתנא דדיננא שצנו למשפטנו הראשון שהודו לנו הדזוקין: **עם צת הבן**. ומיהו עם בן הבן מודו דלא מירות. דדוק ובייתוס תלמידי אנטיגנוס איש סוכו היו והיו שונין לתלמידיהן מה שקיבלו מל'אנטיגנוס אל תהיו כעבדים המשמשין כו' [אבות פ"א מ"ג] וטעו התלמידים בכך שהיו סגורים דהכי קאמר עבדו למקום ואל תקבלו שכר ואמרו כמו שאין צו ממש דצבר זה כן כל דצרי חכמים וטעו ופקרו דצצרי חכמים ונקראו דזוקין על שם דדוק ובייתוסין על שם בייתוס צאצות דרבי נתן (פ"ה ה"צ): **קרא עליו מקרא**. שאנו למדין ממנו שענה צנו של צבעון היה וקרא ליה בן שעיר וקאמר נמי יושבי הארץ כלומר שענה ירש ארץ שעיר אצי אצוי וממלא שצני צנים יורשין נחלת האצ כצנים עצמן והוא הדין לבת צנו והלכך לא מירש הבת עם צת הבן כי היכי דאינה יורשת עם הבן: **וכפיצ ואלה צני צבעון ואיה וענה וגו'**. אלמא צנו היה ולעיל קרי ליה אחיו: **אלא צבעון צא על אמו והוליד ממנה ענה**. נמצא שהוא אחיו ובנו ואין לומר דצנו של צבעון היה והאי דקרי ליה בן שעיר לא משום שהיה אחיו של צבעון אלא לאשמועינן דצני צנים הרי הן צנים א"כ לא לכתביה גצי צבעון^א) אלא מדקאמר צבעון וענה אחים היו ומיהו מדכתיב יושבי הארץ שמעין מהכא דצני צנים הרי הן צנים לנחלה: **אמר רבה אמינא כו' ומנו שמואל**. ולפי שהלכה כמותו צדינים [בכורות מט:]: קרי ליה הכי והוא שם של מלך פרס: **איכא דאמרי אמר רב פפא כו'**. רבה נמי קרי שצור מלכא משום דהלכתא נמי כוותיה לבד משדה ענין ומחלה [ע"י גיטין עד:]: דהלכתא כרב יוסף [לעיל דף קיד:]: **בכך אשה פוטריני**. בתמייה הלל גם אני מודה לך דבן הבן יורש את זקנו ואפילו במקום בת אלל בת הבן [הוא] דלמרינן שמירש הבת עמה:**

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

הא כיצד. כלומר א) ודאי כי היכי דלמרינן עיין עליו למטה הכי נמי אמרינן עיין עליו למעלה שאם כלה זרעו לגמרי העצירנה ליורשי האצ למעלה הא כיצד אתה מוצא בכל מקום עיין עליו: **נחלה ממשמשט והולנס עד ראובן**. שאם אין לו אצ ולא אח ולא בן אח ולא אחות ולא בן אחות ולא צני אצוי ולא אחי האצ ולא אחי האצ ולא אחות האצ ולא צני אחות האצ מחזרין למטה ולמעלה על קרוצי אצותיו עד ראובן ולא יתנוה לקרוצי האם שדזקין אחר (אחי) אצי אצי אצוי ואם אין אצי אצי אצוי לא הוא ולא צניו ולא צני צניו צדוקין אומרין תירש הבת עם בת הבן נטפל להן רבן יוחנן בן זכאי אמר להם שוטים מנין זה לכם ולא היה אדם שהחזירו דבר חוץ מזקן אחד שהיה מפטפט כנגדו ואומר^ב ומה בת בנו הבאה מבח בנז תירשנו בתו הבאה מבחו לא כל שכן קרא עליו את המקרא הזה יאלה בני שעיר החזורי יושבי הארץ לזמן ושובל וצבעון וענה וכתיב^ג אלה בני צבעון ואיה וענה אלא מלמד שבא צבעון על אמו והוליד ענה ודלמא תרי ענה הוו אמר^ד רבה אמינא מלחא דלא אמרה שבור מלכא ומנו^ה) שמואל איכא דאמרי אמר רב פפא אמינא מלחא דלא אמרה שבור מלכא ומנו^ו רבה אמר קרא הוא ענה הוא ענה דמעיקרא אמר ליה רבי בכך אתה פוטריני אמר לו שוטה ולא

צניו של נמואל דהיינו צני נמואל יורשין אותו ואם אין לו אחים ונתתם את נחלתו לאחי אצוי דהיינו דמן דודו או הוא או צניו כלה דמן נותנין לאליאצ אצי אצוי של מת או לאחי אליאצ או לצניהם להם ולצניהם ולבני צניהם מת אליאצ בלא אחים ובני אחים חוזרין אלל פלוא ואם מת נותנין לחנוך וחזרונ וכרמי או לצניהם דהוו להו צני אחי אצי אצי אצוי של מת ועבנין זה אי אפשר שלא ימצא אחד בשצט הראחי לנחלה שאין השצט כלה לגמרי. כללא דמילתא אצי המת קודם לאחי המת וכן אצי אצי אצוי של מת כדלמרינן לקמן [קטו:]: גצי צעיות דרמי צר חמא^ו (ו): **וילמא עד יעקב**. שאם מת ראובן הוא וכל זרעו חוזרין אלל יעקב ואם אין יעקב שמעון ולוי יורשין את הראוי לראובן אחיהם דהוו להו אחי אצי אצי אצ אצוי: **אמר אציי**. אם כן נמצא שצט אחד כלה מישראל וגמירי דלא כלה שצטא. וראה לדבר במלכאי^א) כי אני ה' לא שייתי ואתם בני יעקב לא כליתם צפר"ם. ראובן דנקט לאו דוקא אללא מפני שהוא שצט ראשון נקטו: **אמר רב הווא אמר רב כל דין האומר ופוסק דין שמירש הבת של מת עם צת הבן של מת מקל וחומר דלקמן אפילו הוה הדיין נשיא בישראל שהכל נמנין עמו לדון כמותו אין שומעין לו מפני שדין זה מעשה דזוקין הוא כדמפרש לקמן ולחוק את הדבר אמר כן כעין דלמרינן (מנחות ד' גב.) אם יצא אליהו ויאמר אין שומעין לו. ויש מפרשין שכיז מרע שמזניה מירש הבת צנכסי עם בת צני ואליצא דר' יוחנן בן צרוקה דלמר לקמן בפירקין [דף קג.] אם אמר על מי שראוי ליורשו דצריז קיימין הכא אין שומעין לו משום דדמי דמכח ירושה בלא זואה היא בזה לירש עם בת הבן כדצרי דזוקין הלכך אמור רבנן דאין שומעין לו ולאז מילתא היא דבלאו מעשה דזוקין נמי אין שומעין דמתנה על מה שכמוצ בתורה שהרי הבת אינה ראויה לירש כלל עם בת הבן דאפילו ר' יוחנן בן צרוקה לא אמר אלא בבן צין הצנים או בת צין הצנזו דבלאו הכי הוה ראוי לירש קצת הלכך ראוי גם לירש לו את הכל אצל בת צין הצנים והוא הדין לבת אלל בת הבן אין דצצריז כלום והכי אמרינן לקמן בפירקין [שס:]: **כדפטיגא**. במגילת תענית דקחשיב אילין יומיא דלא להתענאע צהון ומיירי צטצת וקמני צעשרים וארצעה צו צתנא דדיננא שצנו למשפטנו הראשון שהודו לנו הדזוקין: **עם צת הבן**. ומיהו עם בן הבן מודו דלא מירות. דדוק ובייתוס תלמידי אנטיגנוס איש סוכו היו והיו שונין לתלמידיהן מה שקיבלו מל'אנטיגנוס אל תהיו כעבדים המשמשין כו' [אבות פ"א מ"ג] וטעו התלמידים בכך שהיו סגורים דהכי קאמר עבדו למקום ואל תקבלו שכר ואמרו כמו שאין צו ממש דצבר זה כן כל דצרי חכמים וטעו ופקרו דצצרי חכמים ונקראו דזוקין על שם דדוק ובייתוסין על שם בייתוס צאצות דרבי נתן (פ"ה ה"צ): **קרא עליו מקרא**. שאנו למדין ממנו שענה צנו של צבעון היה וקרא ליה בן שעיר וקאמר נמי יושבי הארץ כלומר שענה ירש ארץ שעיר אצי אצוי וממלא שצני צנים יורשין נחלת האצ כצנים עצמן והוא הדין לבת צנו והלכך לא מירש הבת עם צת הבן כי היכי דאינה יורשת עם הבן: **וכפיצ ואלה צני צבעון ואיה וענה וגו'**. אלא צבעון צא על אמו והוליד ממנה ענה. נמצא שהוא אחיו ובנו ואין לומר דצנו של צבעון היה והאי דקרי ליה בן שעיר לא משום שהיה אחיו של צבעון אלא לאשמועינן דצני צנים הרי הן צנים א"כ לא לכתביה גצי צבעון^א) אלא מדקאמר צבעון וענה אחים היו ומיהו מדכתיב יושבי הארץ שמעין מהכא דצני צנים הרי הן צנים לנחלה: **אמר רבה אמינא כו' ומנו שמואל**. ולפי שהלכה כמותו צדינים [בכורות מט:]: קרי ליה הכי והוא שם של מלך פרס: **איכא דאמרי אמר רב פפא כו'**. רבה נמי קרי שצור מלכא משום דהלכתא נמי כוותיה לבד משדה ענין ומחלה [ע"י גיטין עד:]: דהלכתא כרב יוסף [לעיל דף קיד:]: **בכך אשה פוטריני**. בתמייה הלל גם אני מודה לך דבן הבן יורש את זקנו ואפילו במקום בת אלל בת הבן [הוא] דלמרינן שמירש הבת עמה:**

מסורת הש"ס

א) [נתוספתא דים פ"ב ע"ט:],
ב) פסחים ד. ע"ט, א) [שם]
א)מא רבא וע"ש כרש"י,
ד) [שם א)מא רבא,
ה) כדפ"י מאי וע"י רש"י,

תורה אור השלם

1 אלה בני שעיר החזרי ישיבי דארץ לזמן ושובל וצבעון וָנָהּ:

2 ואלה בני צבעון ואיה וענה היא ענה אשר מצא את היטם במדבר ברעתו את הנזמרים לצבעון אָבִיו:
בראשית לו כ

הנהגות הב"ח

א) גב' ומנו שמואל. ג"צ ע"י ספוק מסכת צ"מ:
ב) [שם] ד"ה הא כיצד כלומר כי הוי כצ"ל וניתב ודאי נמקס:
ג) ד"ה נחלה וי' חס"י בלחין דהיינו אחי אצי אצי אצוי וכו' חלות אצי אצי אצוי וכו' חלות אצי אצי אצוי וכו' צני נמואל יורשין אותו ואם אין אחים לו אחים או בני אחים או בנות אחים נותנים לאחותו או לבני אחותו שהיא בת נמואל ואם אין אח או אחות ונתתם את נחלתו לאחי אצוי וכו' לאליאצ אצי אצוי של מת (ואי לאחי אליאצ וכו' וחזרונ וכרמי) חס"י וי"צ ס"א והוא עיקר ואם אין אליאצ נותנין לבניו של אריאב דהיינו אחי אצוי של מת אצי אצי אצוי בלא בניס ובני בניס חוזרים אצל פלוא ואם מת נותנים לראובן ואם אין ראובן נותנים לחנוך וחזרונ וכרמי:
ד) ב"ד דרמי צר חמא וכן הילכת ה"ד:
ה) ד"ה אלל צבעון צא וכו' א"כ לא למכפיה צני צבעון.
ו) צני כלומר אמאי כתיבה לענא טפי מאליה והכי שטייה הוי צניו של צבעון וכך מפרש במס' פסוק שנהנו דף קד:
ז) הובס ד"ה נחלה וכו' ונחלה לרי"מ. ג"צ סומא דריצ"ו:
היינו לנזוקין גם מתחלה על פי האמת דענא אשה הימה דמעשה מיפקר ק"י שלטס והלזוקין לא הבן וסכר דענא זכר הייה כפסותו של מקרא ולכן א"ל רבי צכך אשה פוטריני גם אמתו מודים דבן הבן יורש זקנו וריצ"ו:
השבי לן האמת ואמר לו לא תהא מורה שלימה כי כלומר לא תיהא משומי שיהא בעליה כמו שהנזת [אללא חנין] השנחין דענא אשה הימה בת צנו של שעיר כדמוכח מפת ענה בת צבעון והימה יורשת עם יושבי הארץ דהשתא מיפקר ק"י שלטס דמה לבת צנו כו' חס"י ד"מ ומכאן סותר לצבון ק"י שלהן דזה הוה צעטו שהשיב לו מתחלה ולפי פי' זה לא יהיה פי' לא תהא מורה שלימה כי איני [לצרך] להחוקר נקש כמון שפרשצ"ס דלא דחה אותו בקש כל עיקר ואי לאו פר"מ הוימי מפרשן על פי דרשיו [דלא מפרשן] ק"י שלהם וא"ל דענא אשה הימה אללא לאמר שהלזוקין

א"ל רבי צכך אשה פוטריני [אללא מתחלה היה סבור] דענא זכר היה וקרא דבת ענה בת צבעון איננה ראויה דיש מפרש דענא בלא ונל אמר אללא דלאחר שאל צכך אשה פוטריני או השיב לו ריצי"ו לא תהא מורה שלימה כו' פי' איני לצרך להחוקר בקש:
(א) ב"ד דרבותי וצני צבעון וכו' שצא צבעון על אמו.
י"ב פי' אשת שעיר:
(ח) ב"א"ד חשיב ליה בבניו שעיר הכי נמי צא ענה על אמו.
י"ג פי' אשת צבעון אשה אשת אצוי ואמו לאו דוקא:

^[1] איש מוכן ואולי דל"ע דמחור הירוסה לצחיתיהם ואם סתן ממן וכו'.